

НАУКОВИЙ ВІСНИК
Ужгородського університету

Серія

ПЕДАГОГІКА
СОЦІАЛЬНА
РОБОТА

Випуск 21

2011

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ ТА НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»

НАУКОВИЙ ВІСНИК УЖГОРОДСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ

Серія

ПЕДАГОГІКА

СОЦІАЛЬНА РОБОТА

Випуск 21

Ужгород – 2011

З М І С Т

Акіншева Ірина Петрівна ВИКОРИСТАННЯ МЕТОДИКИ МАРІЇ МОНТЕССОРІ У ДІЯЛЬНОСТІ ГУВЕРНЕРА.....	9
Архипова Світлана Петрівна АКМЕОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ СОЦІАЛЬНИХ ПРАЦІВНИКІВ.....	10
Бабинець Мирослава Миколаївна ДО ПИТАННЯ ПРО КУЛЬТУРУ ІНШОМОВНОГО ДІЛОВОГО СПІЛКУВАННЯ МАЙБУТНІХ МЕНЕДЖЕРІВ.....	13
Бартош Олена Павлівна, Цвяк Лариса Вікторівна ДО ПРОБЛЕМИ НАДАННЯ СОЦІАЛЬНИХ ПОСЛУГ РІЗНИМ КАТЕГОРІЯМ НАСЕЛЕННЯ У ВЕЛИКІЙ БРИТАНІЇ.....	15
Безбородих Світлана Миколаївна АКсіОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ.....	21
Бідюк Наталя Михайлівна ОРГАНІЗАЦІЙНО-ДИДАКТИЧНІ ЗАСАДИ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ СТАРШОЇ ШКОЛИ В США.....	24
✓ Бойко Андріана Тиберіївна СПОГАДИ КОСТЯНТИНИ МАЛИЦЬКОЇ ЯК ДЖЕРЕЛО ДО ВИВЧЕННЯ ЇЇ БІОГРАФІЇ.....	26
Войцехівський Олексій Леонідович ХАРАКТЕРИСТИКА ЧИННИКІВ, ЩО ВПЛИВАЮТЬ НА ФОРМУВАННЯ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ ОФІЦЕРІВ-ПРИКОРДОННИКІВ ДО ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.....	29
Возна Юлія Володимирівна СОЦІАЛІЗАЦІЯ УЧНІВСЬКОЇ МОЛОДІ ЯК ПРЕДМЕТ НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ.....	31
Вознюк Олександр Васильович СУЧАСНІ НАУКОВІ ПІДХОДИ ДО АНАЛІЗУ ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ ПЕДАГОГА.....	33
Гайдай Ірина Віталіївна КОГНІТИВНИЙ КРИТЕРІЙ ПІДГОТОВКИ СТУДЕНТІВ ВНЗ ДО РОБОТИ З ПЕДАГОГІЧНО ЗАНЕДБАНИМИ УЧНЯМИ.....	36
Гайдамашко Ірина Аркадіївна ПОМИЛКИ СІМЕЙНОГО ВИХОВАННЯ ЯК ФАКТОР ВИНИКНЕННЯ АГРЕСИВНОЇ ПОВЕДІНКИ ПІДЛІТКІВ.....	38
Главацька Ольга Леонідівна ТЕОРЕТИКО-СУТНІСНА ХАРАКТЕРИСТИКА СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ НАСЕЛЕННЯ.....	41
Гомонюк Олена Михайлівна СПРЯМОВАНІСТЬ ЗМІСТУ ПРАКТИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ НА РОЗВИТОК ПРОФЕСІЙНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНІХ СОЦІАЛЬНИХ ПЕДАГОГІВ.....	45
Демиденко Тетяна Миколаївна СПІЛЬНА ДІЯЛЬНІСТЬ БАТЬКІВ І ДІТЕЙ – ОСНОВА ВИХОВНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ТРАДИЦІЙНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ РОДИНИ.....	47
Дроздов Дмитро В'ячеславович ДІАГНОСТИКА ФОРМУВАННЯ ПСИХОЛОГІЧНИХ ЯКОСТЕЙ МАЙБУТНІХ ТРЕНЕРІВ.....	49
Завгородня Тетяна Костянтинівна НАУКОВО-ПОШУКОВА ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК ФАКТОР ПРОФЕСІЙНО-ОСОБИСТІСНОГО РОЗВИТКУ СТУДЕНТІВ.....	51
Замлинська Ольга Василівна НЕТРАДИЦІЙНІ МЕТОДИ НАВЧАННЯ КЕРІВНИКА ЗАГАЛЬНООСВІТНЬОЇ СІЛЬСЬКОЇ ШКОЛИ У СИСТЕМІ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ОСВІТИ.....	54
Зварич Ольга Петрівна ОСОБЛИВОСТІ ВОЛОНТЕРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У ВЕЛИКІЙ БРИТАНІЇ.....	57
Зембицька Марина Володимирівна ЕФЕКТИВНІСТЬ НАСТАВНИЦТВА НА РІЗНИХ ЕТАПАХ ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ ВЧИТЕЛІВ-ПОЧАТКІВЦІВ (НА ПРИКЛАДІ США).....	59
Зобенько Наталя Анатоліївна АНАЛІЗ МОТИВІВ ТА МЕХАНІЗМІВ ФОРМУВАННЯ ДЕВІАНТНОЇ, ПРОТИПРАВНОЇ ПОВЕДІНКИ.....	63
Канюк Олександра Любомирівна ТЕОРЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ ПОНЯТЬ «ЗНАННЯ», «УМІННЯ», «НАВИЧКИ» – ЯК ВАЖЛИВИХ СКЛАДОВИХ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ.....	66
Караман Олена Леонідівна СУТНІСТЬ І ЗМІСТ СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ РОБОТИ ЯК КАТЕГОРІЇ СОЦІАЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ.....	69
Кіш Надія Василівна ПРОБЛЕМА ФОРМУВАННЯ КУЛЬТУРИ ІНШОМОВНОГО ПРОФЕСІЙНОГО СПІЛКУВАННЯ СТУДЕНТІВ – МАЙБУТНІХ ІНЖЕНЕРІВ.....	73
Кліщ Галина Іванівна ЗМІСТОВИЙ КОМПОНЕНТ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ЛІКАРІВ У ВІДЕНСЬКОМУ МЕДИЧНОМУ УНІВЕРСИТЕТІ.....	75
Козубовська Ірина Василівна ОСОБЛИВОСТІ ПРАКТИЧНОЇ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ З РОДИНОЮ В АВСТРАЛІЇ.....	80
Козубовський Ростислав Володимирович ПОКАРАННЯ В СИСТЕМІ ПРОФІЛАКТИКИ ДЕВІАНТНОЇ ПОВЕДІНКИ.....	82
Коновал Олександр Андрійович ЗАДАЧНИЙ ПІДХІД ТА ПРИНЦИП ФУНДАМЕНТАЛІЗАЦІЇ ПРИ НАВЧАННІ КЛАСИЧНОЇ ЕЛЕКТРОДИНАМІКИ.....	84

лише намагалися таким чином описати основні, що характеризують діалектичні погляди щодо рівня сформованості у тренерів психологічних якостей.

Відмітимо, що переважна більшість науковців (як педагогічного, так і спеціального профілю) мають думку, що професія тренера є однією з особливо стресових. У даному випадку погоджуємося з думкою дослідниці О. Вохацьких, яка вважає, що "стійкість до психологічного стресу, ймовірно, визначаючи характер реакції тренера на дію стрес-факторів, особливості його поведінки в екстремальних умовах спортивних змагань, може суттєво вплинути й на оточуючих людей і на спортсменів, зокрема" [1, с.17].

Висновки. Таким чином, психологічні якості тренера у структурі професійно важливих набувають подвійного смислу: їх особливості належать індивіду й у той же час оточуючим. Як правило, вони детермінують індивіда, проте є ідеально представленими не в його свідомості, а у свідомості інших людей, здійснюючи реальні

зміни у їх психіці. Саме тому високий рівень сформованості психологічних якостей тренера не лише забезпечує цілеспрямованість професійної діяльності, регуляцію та діагностику психічних станів тренерів, а, що важливіше, допомагає встановити позитивний психологічний клімат у роботі зі спортсменами.

Аналіз кількісних даних рівня сформованості психологічних якостей показав, що виокремлення нами група професійно важливих якостей тренера є продуктивною для всіх груп опитуваних, адже за необхідності їх формування саме на високому рівні висловились більшість респондентів.

Перспективи подальших досліджень пов'язані з діагностикою формування виокремлених у процесі дисертаційного дослідження блоків професійних якостей майбутніх тренерів (педагогічних, комунікаційних, прагматичних, інноваційних тощо), а також введенням педагогічних умов їх формування в процесі фахової підготовки у вищому навчальному закладі.

Література

1. Вохацьких О.В. Влияние стрессоустойчивости и волевого контроля тренера на личностные качества спортсмена / О.В. Вохацьких // Теория и практика физической культуры. – 2006. – № 11. – С.17-19
2. Деркач А.А. Педагогическое мастерство тренера / А. А. Деркач, А. А. Исаев. – М.: Физкультура и спорт, 1981. – 375 с.
3. Дроздов Д. В. Виявлення психологічних якостей тренерів з фізичного виховання і спорту в сучасних умовах спортивних змагань і тренувань / Дмитрий Вячеславович Дроздов // Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка. – 2009. – № 6 (169). – С.80-83
4. Зеер Э.Ф. Психология личностно ориентированного профессионального образования / Эвальд Фридрихович Зеер. – Екатеринбург: Академия, 2000. – 256 с.
5. Ильин Е.П. Психология физического воспитания: Учебное пособие / Евгений Петрович Ильин. – М.: Просвещение, 1987. – 280 с.
6. Кліменко В.В. Психологія спорту: Навч. посіб. для студ. вищ. навч. Зал. / Віктор Васильович Кліменко. – К.: МАУП, 2007. – 432 с.
7. Маригодов В.К. Педагогика и психология: аспекты активизации творчества и готовности к профессиональной деятельности: Учеб. пособ. / В. К. Маригодов, С. Е. Моторная. – К.: ИД "Профессионал", 2005. – 192 с.
8. Психология: Учеб. для ин-тов физ. культ. / Под ред. В. М. Мельникова. – М.: Физкультура и спорт, 1987. – 367 с.
9. Шадриков В.Д. Психология деятельности и способности человека / Владимир Дмитриевич Шадриков. – М.: Логос, 1998. – 320 с.
10. Якимов А.М. Основы тренерского мастерства: Учеб. пособ. для высш. учеб. заведений физ. культуры / Анатолий Михайлович Якимов. – М.: Тера-Спорт, 2003. – 176 с.

В статье представлены количественные показатели, полученные в результате анкетирования, которое проводилось в рамках констатирующего эксперимента диссертационного исследования по проблеме формирования профессиональных качеств будущих тренеров, доказана необходимость формирования психологических качеств будущих тренеров в процессе специальной подготовки в высшем учебном заведении.

Ключевые слова: профессиональные качества будущих тренеров, психологические качества, психологическая компетентность.

The author of the article has presented quantitative indexes, got as a result of a questionnaire, which was conducted within the framework of establishing experiment of the dissertation research. The necessity of forming of psychological qualities of future trainers has been well-proven in the process of the special training in the higher educational institution.

Key words: professional qualities of future trainers, psychological qualities, psychological competence.

УДК 371.26

НАУКОВО-ПОШУКОВА ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК ФАКТОР ПРОФЕСІЙНО-ОСОБИСТІСНОГО РОЗВИТКУ СТУДЕНТІВ

Завгородня Тетяна Костянтинівна
м.Івано-Франківськ

Розглянуто проблему професійно-особистісного розвитку студентів в сучасних умовах побудови суспільства
Ключові слова: методи, форми науково-пошукової діяльності.

Ознакою сучасної вищої освіти стала масова поява на ринку нового виду товару – інтелектуальної власності. Згідно з прогнозованими оцінками фахівців цей вид власності вже в XXI столітті стане основним товаром – у наслідок переходу від індустріального до інформаційного суспільства. Сказане вимагає підвищення якості освіти, професійно-практичної підготовки студентів, їх готовності бути конкурентоспроможними на ринку праці. А для цього необхідно «якомога наблизити всю справу освіти й виховання до природних здібностей кожної окремої дитини з тим, щоб дати їй можливість пізнання, допомогти в освіті саморозвинути-

ся, щоб у дорослому житті вона могла себе найбільшою мірою реалізувати» [5, с.44].

Враховуючи сьогоденну соціально-культурну та економічну ситуацію в Україні надзвичайно важливою і актуальною проблемою є забезпечення професійно-особистісного розвитку фахівців. А для цього, за переконанням Василя Кременя, «в навчальному процесі потрібно не тільки реалізувати функцію творчого засвоєння базових знань учнем чи студентом – навчити дитину навчатися, самостійно здобувати інформацію, оволодівати знаннями, виробити навички цього, зацікавленість у цьому й навчити використовувати знання, отримані всіма шляхами, у своїй практичній діяльності - і в професійній, і в громадській, і в побуті» [5 с.42].

Для реалізації поставлених проблем, розв'язання яких об-

умовлено і положеннями Болонського процесу, є необхідність підвищення ефективності підготовки юнаків і дівчат до науково-пошукової роботи. Обумовлено це необхідністю створення умов для підготовки демократичної людини, здатної жити й функціонувати в глобальному середовищі; вироблення у школярів і майбутніх фахівців умінь та навичок спілкування зі світом, з громадянами інших країн; підготовки технологічної людини, здатної освоїти новачку; формування особистості, яка розуміє безальтернативність ринку, психологічно підготовлена до вступу в ринкові відносини. І починати необхідно з середньої ланки освіти та початкової професійної. Тоді, як засвідчують дані проведеного дослідження (приймали участь 423 респондентів перших курсів педагогічних і технічних ВНЗ), студенти легше адаптуються до нових умов навчання, де вирішальне місце займає їх самостійна робота та постійне виконання індивідуальних завдань. Тому у загальноосвітніх і професійних школах доцільно не тільки залучати учнів до участі в науковій роботі через «Малу академію наук», а й через виконання різноманітних практичних індивідуальних, парних і обов'язково групових завдань, з використанням елементів наукового пошуку на кожній дисципліні, введення курсу «Основи наукових досліджень» (може спочатку за бажанням). Отже тільки цілеспрямована робота учителів, викладачів ВНЗ у навчальній, позааудиторній та позааудиторній роботі допоможе виробити основи наукових досліджень у переважній більшості майбутніх фахівців, що дозволить їм «завоювати» ринок освіти постійно працюючи над зростання професійної майстерності, компетентності, професіоналізму, а також свого іміджу.

Важливою складовою фахової компетентності студентів є наявність в них високого рівня дослідницьких здібностей. У науковій літературі використовуються різні терміни, які характеризують самостійну, або під керівництвом викладача, творчу діяльність студентів по вдосконаленню цих здібностей: «науково-дослідна робота», «науково-дослідницька діяльність», «самостійно-дослідницька діяльність». Є різні тлумачення цих категорій (Микотюк О.М., Князєв М.О. та ін.) [3], але з усіх їх стає зрозумілим, що тільки тоді, коли формування науково-пошукової діяльності студентів носить цілеспрямований систематичний характер у навчально-виховному процесі та позааудиторній роботі через систему самостійно-дослідницьких завдань (іноді їх називають індивідуальні завдання творчого характеру) можна ефективно включити студентів у дослідну роботу з розв'язанням актуальної наукової проблеми.

Сприятливі умови для розвитку в студентів навичок науково-пошукової роботи є при викладанні всіх, без винятку, педагогічних дисциплін («Вступ до педагогічної професії», «Педагогіка», «Історія педагогіки», «Основи наукових досліджень», «Педагогіка вищої школи», «Методологія та методика психолого-педагогічного дослідження»). Свідченням цього є заплановані в навчальних програмах обов'язкові для виконання види самостійної роботи та індивідуальних завдань. Але їх результативність часто залежить від методів, форм і засобів навчання. Так, наприклад, активізують учіння студентів різні методи, особливо моделювання, що застосовують під час проведення аудиторних занять, при розв'язанні нестандартних завдань (задач), проведення різної складності досліджень.

Як засвідчує досвід роботи, проведене спостереження, ще більший ефект розвитку в майбутніх фахівців умінь і навичок науково-дослідної роботи, ми спостерігаємо, якщо до попередніх додати систему самостійно-дослідницьких завдань, які впроваджуються при вивченні кожної педагогічної дисципліни. Прикладом таких завдань можуть служити самостійно-пошукові завдання з курсу «Історія педагогіки». Наприклад, в темі «Розвиток педагогічної думки в Росії у XVIII – XIX століттях» студентам пропонується написати компаративно-аналітичне есе прогностичного характеру «Ломоносов і М. Пирогов про доцільність наукової роботи студентів: погляд у майбутнє»; «Значущість ідей В.Вахтерова в оптимізації дослідницької діяльності студентів на сучасному етапі», утворити концептуально-компаративний конструкт за темою «Дослідницький метод у навчанні крізь призму ідей П. Блонського, С. Шацького, К. Ягдовського».

Велике значення у виробленні в студентів навичок

науково-дослідницької роботи є опис досвіду їх роботи в контексті науково-теоретичних засад конкретного процесу. Наприклад, як зазначає М.О. Князєв, підготовка експерт-повідомлення «Науково-теоретичні засади особистісно-орієнтованого виховання і його реалізація в практиці роботи навчального закладу», розробка концептуально-компаративного конструкту за темою «Мета виховання сучасної школи і шляхи її реалізації», укладання «Банку варіантів виховних заходів» (за визначеною темою і метою).

Великі можливості по формуванню креативності студентів - майбутніх педагогів відкриває використання в учбово-виховному процесі ВНЗ нових технологій. За переконанням відомої української дослідниці проблем освітніх технологій В. П. Беспалько, технологія - це мистецтво. Якщо мистецтво засноване на інтуїції, то технологія на науці. З мистецтва усе починається, а технологією усе закінчується, щоб потім усе почати спочатку [1, с.3].

Враховуючи, що, з одного боку, майбутні педагоги найбільшій труднощі відчувають при організації виховної роботи з учнями, а, з іншого, - вони недостатньо володіють виховними технологіями (ходець з 104 опитаних студентів третього курсу конкретно не назвав будь-яку виховну технологію), вважаємо, що майбутніх педагогів необхідно ознайомити в першу чергу з науково-пошуковим потенціалом саме виховних технологій.

Як засвідчує досвід організації випускниками університету виховної роботи з учнями, вищих результатів у їх вихованості досягають ті, які застосовують виховні технології. Проте проведене дослідження (анкетування, бесіди, залучення студентів до організації різних виховних справ, виховних проєктів тощо) засвідчило, що вони не завжди розглядаються в учбовій установі важливою умовою ефективності виховної роботи. На жаль, й практика роботи загальноосвітніх учбових закладів показує невеликий відсоток учителів, які їх постійно використовують в учбово-виховній діяльності. На заваді учителям до впровадження виховних технологій виявилися недостатній рівень обізнаності з їх теоретичними основами, умінь для реалізації діагностики виховного процесу тощо.

Тому, для ліквідування цієї плями необхідно посилити увагу підготовки студентів до цієї роботи, а відтак змінити стереотипи існуючі в організації виховної роботи викладачів ВНЗ. З цієї метою в багатьох ВНЗ України введені навчальні курси «Сучасні технології виховного процесу» (Миколаївський державний університет) або спецкурс «Виховні технології» (Тернопільського національного університету ім. В. Гнатюка й Прикарпатського національного університету ім.В.Стефаника).

Особлива увага у виховних технологіях приділяється теоретичним питанням (характеристика компонентів виховних технологій; проектування нових технологій у педагогічній теорії і практиці; педагогічна діагностика як важливий етап реалізації виховних технологій та умова підвищення ефективності професійної підготовки майбутніх вчителів-вихователів; технологія колективного творчого виховання (КТВ); підготовка вчителя-вихователя до впровадження технологій виховання; соціально-виховні технології та їх класифікація (технології сімейного виховання, «Школа – центр виховання в соціальному середовищі», соціально-педагогічних комплексів, трудового і професійного виховання та освіти, роботи з важковиховуваними дітьми). Але важливою складовою навчальної програми є використання системи творчих завдань (1. Підготуйтеся до обговорення проблем: У чому полягає творчість педагога? 2. Довести на прикладі школи, яку закінчили або описаних у художній літературі, в періодичній пресі, засобах масової інформації, які зустріли на сайтах інтернету тощо «Чи можливий творчий вплив на особистість учня і співтворчість з ним без постійного пошуку та впровадження нового в практику всього педагогічного колективу?»). Заслугує на увагу і включення студентів до виконання різноманітних індивідуальних навчально-дослідних завдань (ІНДЗ), що містять елементи наукових досліджень з використанням різних методів наукових пошуків.

Вони виконуються студентом у позааудиторний час і є завершеною теоретичною і практичною роботою в межах навчальної програми курсу.

Під час виконання індивідуального завдання необхідно

передбачити можливості його практичного використання у навчально-виховному процесі школи, а також особистісно-орієнтоване спрямування, яке передбачало б формування й розвиток у майбутніх педагогів особистісних цінностей, серед яких, О. Вишневецький, виділяє творчість як таку рису характеру, яка "позначається на процесі діяльності і на її результатах" [2, с.336].

Сучасне суспільство стає все більш глобалізованим. І щоб сприйняти його виклики загальноосвітні і вищі навчальні заклади повинні готувати юнаків і дівчат, які вміють постійно самостійно оновлювати свої знання. Без цього людина не досягне успіху. Тому одним із головних завдань школи і ВНЗ, що підніме не тільки якість освіти, але й нашу країну, є навчити учнів і студентів навчатися. Ця проблема особливо актуалізується на даному етапі введення у ВНЗ кредитно-модульної системи навчання (збільшується час на безпосереднє індивідуальне спілкування викладача і студента в процесі навчання; здатність працювати в рамках концепції «навчання впродовж усього життя»; відсутність нормативного встановлення терміну навчання і строгого фіксування переліку дисциплін, що дає можливість відійти від обов'язкової прив'язки процесу навчання до занять у навчальній групі тощо). Враховуючи, що до організації самостійної роботи ставляться жорстокі вимоги (обов'язковість щоденної самостійної праці студента, опосередковане керівництво нею викладачами вищої категорії, відсутність годин як на його здійснення, так і контроль, високий рівень сформованості загальнонавчальних і специфічних умінь вчитися), ефективно здійснити її професорсько-викладацький склад навчального закладу може тільки при постійному спонуканні студентів до вдосконалення загальнонавчальних і спеціальних умінь і навичок.

Основними показниками сформованості вміння студента навчатися можуть бути: вміння планувати свою діяльність, бачити варіативні шляхи досягнення поставленої мети і знаходити оптимальний з них, володіння швидкісним читанням; вміння виділяти головну думку в здобутій інформації; навички компактного, скороченого подання інформації, якою володієш; спроможність виконувати різні види фіксації отриманої інформації (тези, виписки, цитування і т.д.); дотримання вимог оформлення бібліографії тощо).

Отже перед викладачем постає завдання навчити студента самостійно оволодівати новими знаннями та інформацією, виробити потребу в навчанні впродовж життя. Тобто стати людиною, для якої, за висловом В.Кременя, «отримання знання стає сутнісною рисою способу життя» [4].

Розвитку основ науково-пошукової діяльності студентів сприяє розв'язання проблемних ситуацій. Але використання знань при аналізі нетрадиційних ситуацій у нас слабше ніж у студентів інших держав. Пояснюється це тим, як зауважує президент НАПН України, що «цього мало вчать у нашій школі, у вищій школі, в освіті в цілому» [5, с.43]. У цілому задачі ефективно активізують діяльність студента лише в тому разі, якщо викладач чітко визначить функцію кожної з них та її місце в усій системі такого роду завдань, її зв'язок з теоретичним матеріалом, який заздалегідь має бути актуалізований. Важливою формою науково-дослідницької роботи майбутніх фахівців, зокрема педагогів є педагогічна практика всіх рівнів, а саме: в літніх оздоровчих таборах, в навчальних закладах. А особливо асистентська практика майбутніх магістрів, яка проводиться на визначених за фахом кафедрах ВНЗ, а також в організаціях освіти різних рівнів акредитації. Її мета має комплексний характер і передбачає забезпечення фахової діяльності у таких напрямках роботи як психолого-педагогічний, методичний і

обов'язково-науковий - підготовка майбутнього викладача як науковця. Кожен із вказаних блоків забезпечує як загальноосвітню, так і фахову підготовку.

Саме виконання змісту наукового модуля під час якого, студент здійснює: підбір матеріалів з теми магістерського дослідження; підготовку наукової статті за темою роботи; вивчення й узагальнення форм контролю умінь і навичок студентів з дисципліни під час аудиторної та позааудиторної роботи; використання методів соціологічного опитування під час збору матеріалів до теми магістерської роботи; вивчення особливостей організації системи наукової роботи студентів з дисципліни; підготовку і проведення зі студентом (або групою студентів) заходу з конкретної наукової проблеми сприяє розвитку науково-дослідницьких умінь і навичок студентів. Саме на цьому етапі підпрактики створюються умови для здійснення керівником індивідуального впливу на студента-практиканта, розвитку його креативності, встановлення стосунків довіри, підвищення якості дослідної роботи, виконаної в ході практики і оформленої у вигляді розділів (параграфів) магістерської роботи.

Як засвідчує досвід організації асистентської практики у ВНЗ, вона є важливою формою підготовки їх до викладацької діяльності при умові: високого рівня теоретичної підготовки студентів, складанні ними іспиту з психолого-педагогічних дисциплін та методик викладання фахових дисциплін перед практикою; достатнього рівня сформованості у студентів умінь жити в сучасному суперечливому суспільстві, співпрацювати зі студентами, викладачами та методистами, уникати конфліктів, жити в злагоді як з собою, так і з іншими; оновлення змісту предметів педагогічного циклу; збільшення годин на вивчення дисципліни «Педагогіка вищої школи» з обов'язковим плануванням практичних занять з курсу; введення у навчальний план ВНЗ підготовки фахівців за освітньо-кваліфікаційним рівнем «магістр» предметів за вибором, які сприяли би покращенню підготовки випускників до життя в соціумі та виконання опікунсько-виховної функції («Опіка дітей і молоді в період трансформації суспільного устрою», «Особливості роботи викладача з студентами з особливими потребами», «Нові освітні технології у ВНЗ» та ін.); реалізація модульного принципу організації змісту асистентської практики з можливостями виокремлення генеральних, наскрізних ідей професійної діяльності.

Отже для формування творчого потенціалу майбутнього викладача ВНЗ через магістратуру, здатного сформувати покоління людей, які і мислять і діють по-інноваційному, необхідно поряд із введенням в навчальні плани інтегруючих предметів, у процесі вивчення яких максимально повно реалізується контекстне навчання, та більш цілеспрямовано використовувати в навчально-виховному процесі прямі аналоги педагогічної діяльності, для чого ширше використовувати такі методи навчання як ділові ігри, тренінги, розв'язання психолого-педагогічних ситуацій тощо; спрямувати зусилля всіх викладачів на вдосконалення загальнонавчальних і специфічних умінь студентів вчитися; розвивати у студентів магістратури потребу постійного вдосконалення навичок самостійної роботи; готувати майбутніх викладачів до використання системи різного виду комп'ютерного контролю за кредитно-модульною системою навчання; посилити вимогливість до студентів при проходженні викладацької практики. Все це у комплексі буде сприяти формуванню професійно-особистісного потенціалу майбутнього викладача ВНЗ, здатного сформувати нове покоління людей.

Література

1. Беспалько В.П. Слагаемые педагогической технологии / Владимир Павлович Беспалько. – М.: Педагогика, 1989. – 187 с.
2. Вишневецький О.І. Теоретичні основи сучасної української педагогіки. Посібник для студентів вищих навчальних закладів / Омелян Іванович Вишневецький – Дрогобич: Коло, 2003. – 528 с.
3. Князян М.О. Самостійно-дослідницька діяльність майбутнього педагога: структура, функції, засоби активізації: Навчальний посібник / Маріанна Олексіївна Князян. – Ізмаїл: Сміл, 2006. – 136 с.;
4. Микотюк О.М. Енциклопедія освіти / Акад. Пед. нав України; головний ред. В.Г.Кремінь. – К.:Юрінком Інтер, 2008. – 1040 с.
5. Кремінь В. Педагогічна освіта в сучасному суспільстві / Василь Кремінь // Освіта України. —2007.— №36 (11 травня).
6. Кремінь В. Г. Розвиток освіти України в контексті загальноцивілізаційних змін / Василь Григорович Кремінь // Габілітаційні промови почесних докторів та професорів Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника. – Івано-Франківськ, 2010. – С. 38-58.

Рассмотрена проблема профессионально-личностного развития студентов в современных условиях построения общества и предлагаются методы и формы научно-поисковой деятельности с целью активизации ее решения.

Ключевые слова: методы, формы научно-поисковой деятельности.

The problem of the professionally-personality development of students in the modern terms of construction of society has been considered and methods and forms of scientifically-searching activity in order to activate its decision have been offered by the author of the article.

Key words: methods, forms of scientific-search activity.

УДК 373.5:377.3 (477)

НЕТРАДИЦІЙНІ МЕТОДИ НАВЧАННЯ КЕРІВНИКА ЗАГАЛЬНООСВІТНЬОЇ СІЛЬСЬКОЇ ШКОЛИ У СИСТЕМІ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ОСВІТИ

Замлинська Ольга Василівна

м.Хмельницький

Специфіка діяльності директора загальноосвітньої сільської школи висуває до нього досить високі вимоги. Широке коло професійних обов'язків і діапазон дій, до виконання яких він повинен бути підготовлений, викликають особливий інтерес до розуміння його професійної компетентності. Застосування нетрадиційних форм і методів навчання директорів загальноосвітніх шкіл у системі післядипломної освіти дозволяє викладачеві ефективно організувати взаємодію всіх учасників процесу, створити ситуацію успіху, в якій слухачі з максимальним ступенем активності й зацікавленості можуть реалізувати свої здатності - виступати по черзі організаторами спільної діяльності, експертами, консультантами, наставниками й звичайно ж натхненниками нового пошуку. А це, у свою чергу, сприяє розвитку їхньої професійної компетентності. У нашій статті ми розглянемо особливості застосування нетрадиційних методів навчання для розвитку професійної компетентності директора загальноосвітньої сільської школи.

Ключові слова: директор загальноосвітньої сільської школи, нетрадиційні методи навчання, професійна компетентність.

Постановка проблеми. Специфіка діяльності директора загальноосвітньої сільської школи висуває до нього досить високі вимоги. Широке коло професійних обов'язків і діапазон дій, до виконання яких він повинен бути підготовлений, викликають особливий інтерес до розуміння його професійної компетентності.

Аналіз останніх публікацій. Питання організації та розвитку системи післядипломної педагогічної освіти вивчали В.Бондар, І.Жерносець, М.Красовицький, С.Крисюк, В.Маслов, В.Олійник, В.Пікельна, Н.Протасова, В.Пуцов, Т.Суценок.

Невирішена раніше частина проблеми. Нетрадиційні методи розвитку професійної компетентності директора загальноосвітньої сільської школи у системі післядипломної освіти дослідниками вивчена не в повній мірі.

Мета статті. У нашій статті ми розглянемо особливості застосування нетрадиційних методів навчання для розвитку професійної компетентності директора загальноосвітньої сільської школи у системі післядипломної освіти.

Виклад основного матеріалу. Нині розроблено вимоги до кваліфікації керівників закладів освіти в разі присвоєння їм кваліфікаційних категорій, що включають такі показники: кваліфікація; професіоналізм; продуктивність діяльності.

Проте, особливі умови освітнього процесу сільської школи полягають у тому, що у ній більш виражена соціально-орієнтована, виховна спрямованість навчально-виховного процесу. Існує значна консервативність та інертність, пов'язана як з недостатністю інформаційного забезпечення інноваційних процесів, так із психологічними особливостями селян, їхньою прихильністю до перевірених часом знань, традиційних способів діяльності; особливостей сільського соціуму, зокрема, його обмеженості, і як наслідок, підвищеної відповідальності, публічності можливих невдач педагогів у професії, подій особистого життя та ін.

Покращити цю ситуацію можуть керівники загальноосвітніх

сільських шкіл з високим рівнем розвитку професійної компетентності.

Характеризуючи професійну компетентність педагога як систему властивостей особистості, дослідники виділяють у ній три компоненти: професійно-освітній, професійно-діяльнісний і професійно-особистісний [1, с.17].

Аналіз наукової літератури показує, що, незважаючи на відмінності у термінології, різні автори сходяться в думці про наявність у структурі компетентності саме цих трьох компонентів або рівнів (теоретичного, практичного, особистісного) [6, с.34].

Професійна та психолого-педагогічна компетентність педагога розглядається як:

1. Особистісне утворення, проміжний етап на шляху до професійної майстерності; єдність потребно-мотиваційної, операційно-технічної сфер особистості й самосвідомості (причому, самооцінка розглядається як «ядро» професійної самосвідомості, що інтегрує результати самопізнання й самовідношення, і як одна з фундаментальних властивостей особистості); рівень професійної майстерності [6, с.56-58].

2. Професійна компетентність визначається як якісна характеристика ступеня оволодіння педагогом своєю професійною діяльністю й передбачає:

- усвідомлення своїх спонукань до даної діяльності, уявлень про свої соціальні ролі;
- оцінку своїх особистісних властивостей й якостей як майбутнього фахівця - професійних знань, умінь і навичок, професійно важливих якостей;
- співвіднесення результатів оцінювання з об'єктивними вимогами до даної професії (моделлю діяльності);
- регулювання на цій основі свого професійного становлення, самовдосконалення, самовиховання [4, с.82].

Компетентний директор загальноосвітньої школи здатний оперативно вирішувати існуючі проблеми і завдання на основі знань і досвіду, що отримуються в процесі освіти.

Для того, щоб розвинути професійні знання та уміння, необхідно правильно організувати діяльність керівників освіти з підвищення їхньої професійної культури, педагогічної майстерності.

Так, у практиці роботи Хмельницького обласного інституту післядипломної освіти використовується традиційна «лінійна» (інтегративна) форма організації та проведення цільових курсів підвищення кваліфікації, що забезпечує реалізацію компенсаторної функції навчання. Даний підхід поширюється на директорів, що тільки приступили до діяльності менеджера освіти, не проходили підвищення кваліфікації протягом п'яти останнього років. У змісті програм для названих категорій слухачів значне місце відведене психолого-педагогічному блоку, забезпечується орієнтація на творчий саморозвиток за допомогою обміну досвідом і педагогічними ідеями при проведенні практичних занять. Тут викладачі курсів знайомлять слухачів з конкретними методиками, розробленими технологіями й техніками педагогічної діяльності й тим самим задовольняють запити слухачів, орієнтованих поки